Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zamankbr.ru

ЗАМАН

Орта кюн, 27 сентябрь, 2018 жыл

№119 (20540)

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ ВРЕМЯ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КАДР ПОЛИТИКА

РОССЕЙНИ ПРЕЗИДЕНТИ ВЛАДИМИР ПУТИН КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ БАШЧЫСЫНЫ КЪУЛЛУГЪУН БОЛЖАЛ ХАЛДА ТОЛТУРУРГЪА КАЗБЕК КОКОВХА БУЮРГЪАНДЫ

Россей Федерацияны Президенти **Владимир Путин** ишчи тюбешиуню чегинде **Казбек Коков** бла ушакъ бардыргъанды. Ол Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны къуллугъун болжал халда толтурургъа анга буюргъанын билдиргенди.

В.Путин: Казбек Валерьевич, бизни тюбешиуюбюзню, сёлешиуюбюзню баш темасы – бу Сизге тыш жер тюйюлдю, Сизни ёз Къабарты-Малкъарыгъызды. Сизни бла бир тукъумну жюрютген **Юрий Александрович Коков** къаум болумла, ол санда юйюр бла байламлыла, ючюн аны Москвагъа ишге кёчюрюрге тилегенди.

Аны себепли мен Сизни бла республика бла байламлы вопросланы сюзерге излейме, чертип айтханда, Сиз кесигиз да анда башха-башха къуллукълада ишлепе тургъаныгъызны, министрни орунбасары, артда Къабарты-Малкъарны Парламентини депутаты болгъаныгъызны эсгереме. Бусагъатда кёп жылладан бери Россей Федерацияны Президентини Аппаратында ишлейсиз.

Мен айтмасам да белгилиди, Сизни юйюрюгюз ёз республикагъыз бла къаты байламлы болгъаны. Сизни атагъыз 1992 жылдан 2005 жылгъа дери республикагъы башчылыкъ этгенди эм аны юсюнден анда жылы эсгериуле сакъланадыла. Ол ахшы башчы эмда ышаннгылы тенг болгъанды.

Сизге туугъан Къабарты-Малкъарыгъ-ызгъа къайтыргъа предложение этеме – биринчи кезиуде республиканы тамата-сыны къуллугъун болжал халда толтургъан инсанча.

К. Коков: Сау болугъуз. Бек сау болугъуз ышаннганыгъыз ючюн. Мен хазырма.

В. Путин: Ахшы.

КАЗБЕК КОКОВ КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ БАШЧЫСЫНЫ КЪУЛЛУГЪУН БОЛЖАЛ ХАЛДА ТОЛТУРЛУКЪДУ

Владимир Путин «Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны эркинликлерин болжал заманындан алгъа тохтатыуну юсюнден» Указгъа къол салгъанды.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Ю.А. Коковну** эркинликлерин болжал заманындан алгъа тохтатыу бла байламлы заявлениясына эм «Россей Федерацияны субъектлерини законла чыгъарыучу (представительный) эм толтуруучу кыырал власть органларыны къуралыуларыны битеулю жорукъларыны юсюнден» 1999 жылда 6 октябрьде чыгъарылгъан 184-ФЗ номерли Федерал законну 19-чу статьясыны 1-чи пунктуну «в» подпунктуна эм 9-чу пунктуну «а» подпунктуна тийишлиликде буйрукъ этеме:

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Ю.А. Коковну** кеси ызразылыгъы бла отставкасын къабыл кёрюрге.

2. Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысына айырылгъан инсан къуллугъуна тохташ-хынчы Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны къуллугъун болжал халда толтурургъа **Коков Казбек Валерьевичге** буюрургъа.

3. Бу Указ анга къол салынынган кюнден кючюне киреди.

ЮРИЙ КОКОВ - РОССЕЙ ФЕДЕРАЦИЯНЫ КЪОРКЪУУСУЗЛУКЪ СОВЕТИНИ СЕКРЕТАРЫНЫ ОРУНБАСАРЫ

Владимир Путин «Россей Федерацияны Къоркъуусузлукъ Советини Секретарыны орунбасары юсюнден» Указгъа къол салгъанды.

1. **Коков Юрий Александровични** Россей Федерацияны Къоркъуусузлукъ Советини Секретарыны орунбасарына къуллугъуна салыргъа.

2. Бу Указ анга къол салынынган кюнден кючюне киреди.

www.kremlin.ru

ТЮБЕШИУ

«Арабызны бузуп айырыргъа кюрешгенле бизни бютюн бирлешдиргендиле»

Х.М. Бербеков атлы Къабарты-Малкъар къырал университетде биринчи курсчула эм студент актив бла тёрели тюбешиуню чеклеринде **Юрий Коков** жаш тёлю бла диалог халда ушакъ-лашханды. Анда профессионал билим бериу, жаш специалистлеге эмда вузланы выпускниклерине билеклик этиу, республиканы экономикасыны магъаналы бёлюмлерине даражалы кадрланы хазырлау, Бир къырал экзаменни магъаналылыгъы дегенча темала кётюрюлгендиле.

Алгъаракъда Элбрус бла Баксан районлада болгъан ишлени юсюнден соруугъа жууаплай, Юрий Александрович былай чертгенди: «**Ахыр жылланы ичинде федерал араны билеклиги бла республикада власть органла, право низам сакълаучу структурала граждан обществону институтлары, тёрели конфессияла, ветеран организацияла бла бирге Къабарты-Малкъарны социал-экономикасын айнытыу болумланы къурайдыла, жамаат низамны эм инсанланы къоркъуусузлукъларын жалчытадыла. Алай къыралда, республикада ахшы тюрлениулени жаратмагъанла да табыладыла. Жангы школлагъа, бусагъатха келишген больницалагъа, адамланы жашаулары монглукъларына эс бурмагъан къауум адам барды. Ала жамаат-политика тохташылукъ мындан ары айныуну баш шарты болгъанына артыкъ къайгъырмайдыла**».

Кёнделен элни къатында болгъан ишле, деп белгилегенди Коков, бузукъчулукъ кючлегe бойсуннган социальный сетьлени информация билеклиги бла къуралгъандыла, алада психолога, профессионал хыйлачыла эмда къаугъачыла жаш адамланы радикал къауумлагъа къошургъа кюрешлерин къоймайдыла.

Бюгюнлюкде Къабарты-Малкъар инвестициялагъа сейир регионнга саналады эмда ол Россейни къоркъуусуз субъектларинден бириди. Алай хар заманда болмагъанды. 2013 жылда террорчулукъ жаны бла 153 аманлыкъчылыкъ этилгенди. Социал-экономика айныу

бла регион ахыр жерледен биринде, налогла жыйыу жаны бла юч эм осалны санында болгъанды.

«**Аманлыкъчыла жашау низамны къурагъра кюрешген болумлада, адамла юйлеринден чыгъаргъа, сабийлерин школгъа жиберирге къоркъгъан заманда социал-экономика кётюрюлюню бардырыр онг жокъду. Тохташылукъ болмагъан регионнга уа ахча бёлюрге излерик тюйюлдюле. Быллай акцияланы къурагъанла да лайлагъа урадыла.**

Биз эсепле чыгъарыргъа керекбиз. Республиканы власть органларыны федерал право низам сакълаучу эм энчи службала бла бирге къаугъаны тыяргъа къолларындан келгенди. Ала барысы да бийик профессионаллыкъларын, ишлерин билген адамла болгъанларын кёргюзтгендиле. Бу ише къатышхан жаш адамланы 90 проценти, аланы къайры къошаргъа кюрешгенлерин ангылап, бурулуп кетгенлери къуландырады. Алайдан кеталмагъан жаш адамларыбызны уа юйюрлерини араларында тийишли акъыл этер онглары

барды.

Къабарты-Малкъарны аллай бир сыналаудан ётген халкъыны быллай тюрлю къозгъалыулагъа ышаннгылы иммунитети къуралыпды. Алай аллай къаугъаланы къоркъуулукъларына уллу кёллю болургъа да жарамайды. Ол ишлени сылтауларын терен сюзерге, терсликлери болгъанланы законнга тийишлиликде жуапха тартыргъа керекди. Бек биринчиден – кукловодланы, къаугъачыланы эмда башламчыланы. Болгъан иш биз ауруп къайтышхан «аурууну» тауушларыды. Арабызны бузуп айырыргъа кюрешгенле бизни бютюн бирлешдиргендиле. Анга туура шагъатлыкъны Къабарты-Малкъарны жамаатыны бу болумгъа кёз къарамы этеди», - дегенди Юрий Коков.

Студент къауумну оюмун тура эте, биринчи жыл окъуун бардыргъан магистрант **Тимур Арамисов** республика мындан ары айныр ючюн экстремист къозгъалыуланы тыяргъа, Къабарты-Малкъарны жеринде мамырлыкъны бла келишиулюкню кючлерге тийишлисин чертгенди.

Тюбешиуде бу тарихле белгиленнгендиле: ахыр беш жылны ичинде ишленнген, ремонт эм реконструкция этилген объектлени саны 600-ден артыкъды: жангы школла, сабий садла, больницала, перинатал эм диализ арала, Сабийликни «Кюн шахар» сабий академиясы эм республиканы районларында аны бёлюмлери, 60-дан артыкъ фельдшер-акушер пунктла эм амбулатория, 11 маданият юй, ала бир заманда да болмагъан элледе. Терк болушлукъ тапдыргъан службаны паркы, транспорт эм жол инфраструктура 80 процентге ёсгенди, шахарла, посёлокла, паркла, скверле айбатландырыладыла.

«**Билемисиз, бир-бирде мен къабартылыма, малкъарлыма, оруслума, чюйютлюме, гюржюлюме, эрменлиме, аны себепли мен бек демингилиме, бек игиме дегенле чыгъадыла. Ол бек иги адам жашауунда не ахшы зат этылгъанды? Жаланда тууп дуния жарыгъын кёргенинден сора? Алай аны окъуна, кечиригиз, ол кеси этмегенди. Кесинги айырмалылыгъынгы сёзле, къычырыкъла, даула бла угъай, ишле бла ачыкъларгъа тийишлиди, Алим Кешоковча, Къулийланы Къайсынча, Расул Гамзатовча. Юрий Темирканов – ол дуния адамыды, къайсы миллетден болгъанын айтмайды. Ол демингили музыкант, сейир инсан болгъаны ючюн миллетини юсюнден аны кёпле соруучудула.**

Ахыры 2-чи бетдеди.

Правительство

Повестканы магъаналы соруу - инсанланы учуз эм качестволу жашау журтла бла жалчытыу

КъМР-ни Правительствосуну кезиулю жыйылыуунда республиканы къырал финансларын игилендириу жаны бла программа къабыл кёрюлгенди, Къабарты-Малкъарны бла Беларусь Республиканы правительстволарыны араларында бирге ишлеуню юсюнден келишимни проектине къаралгъанды. Кенгешни премьер-министр **Мусукланы Алий** бардыргъанды.

Биринчиден, 2018-2020 жыллада КъМР-ни къырал финансларын игилендириу жаны бла программа сюзюлгенди. Финансла министрни къуллугъун толтургъан **Елена Лисунну** айтханына кёре, ол республиканы социально-экономикасын айнытыу жаны бла келишимни чеклеринде жарашдырылгъанды.

«Документте тийишлиликде, республиканы бюджетини къоранчларын бла файдаларын келишдирирге федерал арадан дотацияла бёлюннгендиле. Дагъыда КъМР-ге бюджет кредит берируню юсюнден кошакъ келишим да этилгенди. Аны ючюн а субъектни толтуруучу власть органлары быйыл 1 октябрьге дери бюджетни файдаларын ёсдюрюню эмда къоранчланы азайтыуну планын къабыл кёрюрге керекдиле»,-дегенди ол.

Къабарты-Малкъарны бла Беларусь Республикаланы правительстволарыны араларында социал-культура, илму-техника эм сатыуалыу экономика жаны бла бирге ишлеуню юсюнден келишимге къол салыргъа белгиленеди. Экономиканы айнытыу министр **Рахайланы Борис** билдиргенича, битеу тийишли документле хазыр этилгендиле. «Келишимге быйыл 10-12 октябрьде Могилев шахарда къол салырга белгиленеди»,-дегенди ол.

Халкъны пассажир транспорт бла жюрютюню къурауну юсюнден, ол санда шахарда ток бла жюрюген, темир жол транспорт бла да, республиканы законнга тюзетилеге да къаралгъанды. Правительствону башчысыны орунбасары инфраструктура эм цифра жаны бла айнытыу министр **Владимир Болотоков** ангылатханыча, пассажирлени жюрютюу бла кюрешген организацияла жорукъларга дайым да бузукълукъла эте эселе, жууаплы структуралагъа, жер-жерли власть органлагъа аланы ишлерин тохтатыуну юсюнден дауну сюдге берирге эркин этилгенди. Документте башха тюзетиуле да кийирилгендиле.

«РФ-ни инсанларын учуз эм качестволу жашау журтла бла жалчытыу» федерал программаны толтуруу жаны бла мадарла этиледиле. Къурулуш эм жол мюлк министрни къуллугъун толтургъан **Жарашууланы Алимни** айтханына кёре, къырал программа 2018-2025 жыллада толтурулукъду, анга ахча федерал арадан бёлюнюрюкдю.

КъМР-ни Министрлерини кабинети 1992 жылда 21 августда чыгъаргъан 427-р номери буйрукъ кючюн тас этгенди. Энергетика, тарифле эм жашау журт надзор жаны бла министрни къуллугъун толтургъан **Алим Макуашев** билдиргенича, ол коммунал жумушла бла жумушлагъа багъаланы тохташдыруну низамы алышынганы бла байламлыды.

«Медицина организацияланы, аланы бёлюмлерини ишлерин тохтатыуну юсюнден оноула къаллай заран салгъанлары ачыкълауну бир-бир соруулары юсюнден» бегимни проектине да къаралгъанды. Ол «РФ-де халкъны саулугъун сакълауну мурдоруну юсюнден» законнга тийишлиликде хазырланнганды, деп ангылатханды саулукъ сакълау министрни къуллугъун толтургъан **Аслан Кауфов**.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Эл мюлк

Бёлюмледе ёсюм эсленеди

Къабарты-Малкъарда озгъан сегиз айгъа эл мюлк продукциясы санына танг къошулгъанды. Бёлюмде бар тюрлю продукциядан да 22,3 миллиард сом багъасы чыгъарылгъанды. Ол быйтырны бу заманы бла тенглешдиргенде 2,5 процентге кёпдю.

Биринчи сентябрьни эсеплерине кёре, нартюхню санамай, эл мюлк организацияла мирзеуню бла къудоруну 31,1 минг гектарда оргъандыла. Ол быйтырдан эсе 11,2 процентге кёпдю. Орта эсеп бла алгъанда, мирзеу бир гектардан 32,6 центнер жыйылгъанды, ол озгъан жылдан эки процентге асламды.

Тууарны, уякъ малны эм юй къанатлыны этинден союлмагъан ауурлукъда 64,3 минг тонна сатылгъанды, 299 минг тонна сют саулгъанды эм 134,2 миллион жумуртха алынгъанды. Ала быйтырдан 2 эм 0,7 процентге кёпдюле.

Розница сатыу-алыу бёлюмде 78,7 миллиард сом багъасы сатыу этилгенди. Ол быйтырны бу заманындан 1,3 процентге кёпдю. Аш-азыкъ продукция сууну, тютюнню да санап 38,2 миллиард сом багъасы сатылгъанды. Промышленность товарладан 40,5 миллиард сатылгъанды. Эки къауумда быйтырны бу заманы бла тенглешдиргенде 1,5 эм 1,1 проценге кёпдюле, деп билдирилеги информагентстволаны материалларында.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Жазылыу-2019

«Заман» бла бирге болугъуз!

Хурметли жамаат!

«Заман» газетге 2019 жылны биринчи жарымына жазылыу башланнганды.

Сизни бу къыйматлы ишни почта связьны къайсы бёлюмюнде да тамамларгъа онгугъуз барды. Бек игиси уа - аны болжалгъа салмай тындыралсагъыз.

Жазылыуну алты айгъа багъасы-579 сом 36 капек.

Бизни индексибиз - 51532

«Арабызны бузуп айырыргъа кюрешгенле бизни бютюн бирлешдиргендиле»

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Миллет бла байламлы вопрослагъа ол кёзден къаргъа тийишлиди. Бирси халкъланы келечилерини сейирлерин къозгъагъыз, ала сизни танып: «Бу фахмулу алим, бийик хунерли врач, демингили аскер башчы, жетишимли бизнесчи неда пианист, неда дирижёр, неда художник кимди?» - дерча.

Бизде уа аллайла бардыла. Адамланы ол къауууму къртиси бла да халкъын сюедиле эмда ол ёсерча, айнырча кьолдан келгенни аямайдыла. Сёз бла угъай, юлгю бла, кеслерини культуралары бла, бийик билимлери бла, фахмулары бла. Ол тюздю.

Кесинги халкъынг ючюн ёхтемлениу бирсилени сындыруудан, полициячылагъа таш атыудан къуралмазгъа керекди. Аллай ишле бла танытыргъа керек тюйюлбюз биз кесибизни. Барыбыз да аны ангылагъаныбызгъа ийнанама. Биз бир бирн бла къаты байламлы болгъан Къабарты-Малкъарны халкъыны бирлигин сакъларгъа борчлубуз. Республикада юйюр къурагъанланы ючден бири миллетле аралыдыла.

Бир заманда бир кишиге да халкъларыбызны араларына суукъулукъ кийиргге къолундан келгенни аямайдыла. Сёз бла угъай, юлгю бла, кеслерини культуралары бла, бийик билимлери бла, фахмулары бла. Ол тюздю.

Кесинги халкъынг ючюн бийик граждан эслилиги бла жууаплылыгъы тегенди. Бизни баш къыйматыбыз деменгили къыралыбыз Россейни халкълары бла къаты байламлыкъда жашагъан Къабарты-Малкъарны кючлю халкъларыны ёмюрлюк шуёхлукъларыды!»- деп белгилегенди Юрий Коков.

Тюбешиуде Тырныауузну вольфрам-молибден комбинатыны ишлеп башлауугъа болжал заманыны, республикада бусагъат заманны излемлерине келишген «Этана» промышленный кластерни бирикген россей-къытай проектин жашауда бардырылыууну, гидрометзаводну Нальчикден башха тийреге кёчюрюлюуюню юсюнден эм башха вопросла да болгъандыла.

Окъуугъа кирирге онг берген экзаменлени эсеплерини, Россейни Президенти **Владимир Путинни** бийик школланы ишин игилендириу бла байламлы жангы май Указыны, республиканы экономикасыны магъаналы бёлюмлерине кадрланы хазырлауу юсюнден Х.М. Бербеков атлы КъМКъУ-ну ректору профессор, техника эм экономика илмуланы доктору **Юрий Альтудов** хапарлагъанды.

Тюбешиую ахырында регионну таматасы жаш адамланы жангы окъуу жылны башланнганы бла алгъышлап, сайлагъан усталыкъларына юйрениу жолда жетишимле тежегенди.

Марина ЯРОСЛАВСКАЯ.

Повестканы магъаналы соруу - инсанланы учуз эм качествоолу жашау журтла бла жалчытыу

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Документде жалынчакъсыз тинтиуени бардырыуну низамы тохташдырылгъанды. «Дагъыда саулукъ сакълау учреждениялары ишлерин тохтатыу жаны бла комиссияны къурауу, бу соруулагъа аталгъан жамауат тынгылауланы бардырыуну жоруклъары да белгиленнгендиле»,-дегенди докладчы.

Республикада излегенлерин эркин тапханла юйюрлеге, кеслери алларына жашагъан кьолайсыз инсанлагъа къырал социальный болушлукъну тохташдырыуну, аны тёлеуню эм ёлчемини юсюнден Болумгъа тюзетиулени да сюзгенديле жыйылыуда. Урууу эм социальный къоруулау министр **Асанланы Алим** ол 2016 жылда 29 декабрьде чыгъарылгъан правительстволу бегим бла келишдиригленин айтханды. «Тюзетиуле къырал социальный болушлукъ бериуню бир низамгъа келтирирге онг берликдиле»,-деп къошханды.

Культура, саулукъ сакълау, билим бериу эм халкъны социальный жумушларын толтруу сфераланы организациялары тамамлагъан жумушланы качествосун тинтиуню юсюнден буйрукъны проекти да сюзюлгенди. «Федерал излемлеге кёре, къыралны субъектлерине белгиленнген организацияланы ишлерине жалынчакъсыз багъа бериуню къурагъана борчла салыннгандыла. 2015 жылда 29 январьда кьабыл кёрюлген правительстволу буйрукъ бу жумушланы шарт тамамларгъа онг бермейди»,-деп ангылатханды ол.

Министрлени кабинети быйыл 2 июльда чыгъаргъан 372-рп номерли буйрукъгъа тюрлениулени да тюзге сагнагъандыла. РФ-ни МЧС-ини республикада Баш управлениясыны таматасы Михаил Надежинни айтханыча кёре, Эски эм Тёбен Черек эллени араларында Черек суунг жагъасын кючлерге бёлюнгген ахча (1,5 миллион сом) къоратылмагъаны бла байламлы аны Урван районнга берииуню юсюнден оноу этилгенди.

«КъМР-де праю бузукъулукъланы профилактикасы эм жамауат низамлыкъны, жамауат къоркъуусузлукъну кючлеюню юсюнден» къырал программагъа тюрлениуле кийирилгендиле. КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны коррупциягъа къажау управлениясыны башчысыны орунбасары **Тюбейланы Амирханны** айтханына кёре, ол РФ-ни Президенти чыгъаргъан 2018-2019 жыллада РФ-де коррупциягъа къажау миллет план бла келишдирилгенди.

Жыйылыуда башха документле да сюзюлгенديле, ол санда республиканы Архив службасыны структурасы да къабыл кёрюлгенди. Дагъыда жер-жерли власть органлагъа хауле жаныуарланы тутуу, аланы кечиндириу жаны бла бир-бир къырал полномочияла берилгенديле. Ветеринар службаны башчысы **Аслан Арамисов** айтханыча, ол шахарлада, элледе санитар-эпидемиология болумну игиленديрир мурат бла этиледи.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

ЧЕМПИОНАТ

Жаш адамланы хунерлерин ачыкъларгъа, усталыкъларын кётюрюрге алланып

Тюнене Нальчикде гуманитар-техникалы колледжни мурдорунда сакъатланы эмда саулукълары бла байламлы чекленленнген онглары болгъанланы арасында профессионал усталыкъны «Абилимпикс» экончи регионал даражалы чемпионаты къууанчлы халда ачылгъанды. Къонакъбайланы арбазларында, махкемени биринчи къатысында да республикабызны окъуу юйлерини келечилери этген ишледен къуралгъан сейирлик кёрмючле кеслерине зс бурдургъандыла.

Конкурсну хурметли къонакълары да – КъМР-ни Башчысыны кенгешчиси Нина Емузова, Парламентни Председателини орунбасары Жанатайланы Салим, Парламентни Билим бериу, илму эм жаш тёлю политика жаны бла комитетни председатели Светлана Азикова, жарыкъландырыу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министрни кьуллугъун толтургъан Ауес Кумыков, сагъынылгъан ведомствону жамауат советини таматасы Хаути Сохроков, урууу эмда социал къоруулау министр Асанланы Алим, промышленность эмда сатыу-алыу министрни орунбасары Эльдар Кяров, колледжлени, лицейлени директорлары эм алгъа эришиуге къатышханла башха-башха майданлада кьол хунерлерин не бла кьалай ачыкълагъанларына къарагъандыла.

Эсгерте кетейик, быйлтыр чемпионатда окъуучула, студентле, специалистле жети компетенцияда кёргюзтгенديле усталыкъларын. Быйыл а алагъа дагъыда ючюсю кьошулгъанды. Бизни уа автодорожный колледжни «Автомобильлеге ремонт этиу эм жалчытыуда» ишлери сейирсиндиргенديле. Аны преподаватели, сагъынылгъан конкурсну да эксперти Текуланы Хамзат а бу жол анга аладан беш сабий къатышханын билдиргенди. Окъуучуланы араларында эшитмеген, сёлешмеген, рак ауруу болгъан да бардыла. Аны себепли Теку улу бу уллу, магъаналы да иш болгъанын, директорлары Мартин Абрегов да аланы кёллендириуге энчи кьайгъыргъанын айтханды.

«Къурулушчу» колледж а «Къургъакъ къурулуш эм штукатур ишле» бёлюмде кёргюзтеди бу жол окъуучуларны хунерлерин. Аны бла чемпионатха беш жаш къатышырыкъды: Тебердиланы Асхат (4 курс), Умарланы Мурат (3 курс), Селяланы Расул (4 курс), Залим Шоров (4 курс), Амир Карданов (4 курс). Аланы юйретиуде мастерле Мухамед Шедуковну, Татьяна Апиковны, бирсилени да белгилергге тийишлиди. Эсгерте кетейик, быйлтыр «Абилимпиксни» къырал даражалы кезиюнде (миллет) Москвада доммакъ призёр болгъан Амир Карданов да («Плитка бла тышлау») мында билим алады.

Ызы бла кьонакъбай окъуу юйню актовый залында къууанчлы жыйылыу болгъанды. Байрамны «Кабардинка» тепсеу ансамбль ачханды. Эм алгъа ары келген жамауатны конкурсну ачылыуу бла Ауес Мухамедович алгъышлагъанды. Ол, аны къурагъанлагъа, бардыргъанлагъа, къатышханлагъа эм аланы хазырлагъанлагъа, волонтёрлагъа, экспертлеге да жюрегинден ыспас этип, гуманитар-техникалы колледжни администрациясына да быллай уллу жумушну алай бийик даражада ётерча онгла къурагъанына ыразылыгъын айтханды.

Нина Гузеровна уа бу эришиуге республика быытыр къатышханын, ала аны башлагъанларында къауум бирсилеча болалырбызмы деп жарсыгъанын, алай а биогюнлюкде регионлу «Абилимпиксни» экончи урумуна келгенлени кёре, аны къуанч сезим бийлегенин жашырмагъанды. Алгъышлагъа Салим Алиевич, Алим Орусбиевич, Хаути Хазритович да къошулгъандыла. Ала майданлада кёргенлери барысын да къууандыргъанларын, аллай хунерлери болгъанла бир заманда да ишсиз къалмазлыкларын, жашауну не болумуна да чыдаалгъыкларын чертгенديле. Бу чемпионатха къатышханланы миллетлери, динлери, жыл санлары да башхала болгъанлыкъгъа, аланы профессионал усталыкъ бирикдиргенин белгилел, жетишим тежегенديле. Нина Гузеровнагъа бу жумушха ал атламны этерге базыннганына, аны бизде да ахшы тёреге айланырына юлюш кьошханы ючюн ыспас этгендиле.

Алай бла «Абилимпиксни» эконичи регион кезиюн къууанчлы халда ачаргъа эркинлиг а «Къурулушчу» лицейни производстволу окъутуудан мастери Татьяна Апиковагъа, ол юйретген Амир Карданова (миллет чемпионатны призёру) эм Сарбашланы Илиясха («Аш хазырлау» компетенцияда быытыр озгъан конкурсну призёру) берилгенди. Аланы алгъышларындан сора залда сыла кьызыу къарсларла бла, анга ыразылыкъларын билдиргендиле.

Бу жол конкурсха инвалидликлери болгъан 14-65-жыллыкъ окъуучуланы, студентлени, специалистени 63-сю къатышырыкъдыла. Ол юч кюнню ичинде огъарыда сагъынылгъан колледжде озарыкъды. Аны чеклеринде, он тюрлю компетенциядан эришиуледен сора да, мастер-классла, «тёгерек столла» бардырылыкъдыла.

Кертиди, «Абилимпиксге» жаланда эришиугече угъай, кеслерине энчи кьайгъырыулукъну излегенлеге кьол усталыкъларын кёргюзтюрге жол ачхан, онг берген жумушха къарагъса тийишлиди. Аны алайлыгъын а мында къуралгъан кёрмючледен бютюн ангылайса. Ишлени къатларында тохтап, аланы саулукълары бла байламлы чекленген онглары болгъанла эттенлерин кёре, ол жашланы бла къызланы, аланы юйретенлени бютюн хурметлейсе. Бла да конкурсну ачылгъаны бла барысын да алгъышлагъанлыбыз бла бирге тёзюм, саулукъ, жетишим да тежейбиз. Бу жол да хунерлилерибиз республикабызны атын айтдырырла деп ийнанабыз.

Къууанчлы жыйылыугъа келгенлени уа «Кюн шахар» сабий чыгъармачылыкъ академиядан «Ритмы гор», «Экстрим» ансамбльле бла Къудайланы Аскер, жырчыла Атмурзаланы Эльдар, Черим Озроков эм бирсиле концерт номерлери бла къууандыргъандыла.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.
Суратны **ХОЛАЛАНЫ Марзият** алгъанды.

Документле

Къабарты-Малкъар Республиканы битеулю билим берген организацияларны тамата классларыны окъуучуларыны араларында айырыу право жаны бла республикалы олимпиаданы бардырылыууну юсюнден

Къабарты-Малкъар Айырыу комиссиясыны

БЕГИМИ

2018 жыл 14 сентябрь №51/4-6 Нальчик шахар

Къабарты-Малкъар Республиканы 2018 жылда 2 февральда чыгъарылгъан 27/3-6 номерли бегими бла къабыл кёрюлген Айырыучланы (референдумгъа къатышханланы) право культураларын кётюрюю ишлени эркин планына, 2018 жылда Къабарты-Малкъар Республиканда айырыуланы эмда референдумланы къураучланы юйретиуге тийишлиликде Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясы **бегим этеди**:

1. 2018 жылны 1 октябринден 2018 жылны 30 ноябрине дери Къабарты-Малкъар Республиканы битеулю билим берген организацияларны тамата классларыны окъуучуларыны араларында айырыу право жаны бла республикалы олимпиаданы (мындан арысында – Олимпиада) бардырылыгъа.

2. Олимпиаданы бардырылыу болумун эм Олимпиаданы эсеплерин чыгъарыу жаны бла конкурс комиссияны (мындан арысында – Конкурс комиссия) къауумун къабыл кёрюргe.

3. Къабарты-Малкъар Республиканы жер-жерли айырыу комиссияларына информацияны жайыу жаны бла жумушланы тындырыргъа, Олимпиадагъа къатышыргъа излегенледен заявкаланы алыргъа эмда 2018 жылны 12 ноябрине дери аланы Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясына эжиберирге.

4. Конкурс комиссиягъа 2018 жылны 27 ноябрине дери Олимпиаданы эсеплерин эм хорлагъанланы бла призёрланы кандидатураларын Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясына белгилени этергe.

5. Конкурсну бардырылыуу бла байламлы къоранчлыны Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясы айырыучланы (референдумгъа къатышханланы) право культураларын ёсдюрюю эмда 2018 жылда Къабарты-Малкъар Республиканда айырыуланы эмда референдумланы къураучланы юйретиу ишлеге бёлген ахчасындан жалчытыргъа.

6. Бу бегимни Къабарты-Малкъар Республиканы жер-жерли айырыу комиссияларына жиберирге, асламлы басма органлада кёргюзтюрге эмда «Интернет» информация-телекоммуникация сетьде Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны сайтында белгилергe.

7. Бу бегимни толтурулгъанына контрольну Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны секретары Н.Л. Бондаревни боюнуна салыргъа.

Председатель **В.М. ГЕШЕВ**
Секретарь **Н.Л. БОНДАРЕВ**

Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны 2018 жылда 14 сентябрьде чыгъарылгъан 51/4-6 номерли бегимине тийишлиликде къабыл кёрюлген 1-чи къошакъ

Къабарты-Малкъар Республиканы битеулю билим берген организацияларыны тамата классларыны окъуучуларыны араларында айырыу право жаны бла республикалы олимпиаданы бардырылыууну

БОЛУМУ

1.Битеулю жоруклъары

1.1. Бу жоруклъ Къабарты-Малкъар Республиканы битеулю билим берген организацияларыны тамата классларыны окъуучуларыны араларында айырыу право жаны бла республикалы олимпиаданы (мындан арысында – Олимпиада) борчларын, аны бардырылыу заманын, къатышханланы къауумун, къатышыргъа излегенледен заявкаланы алыуну белгилейди.

1.2. Олимпиаданы баш борчлары былдыла:

- окъуучула правогъа бла законнга энчи эс бёлюрча, Россей Федерацияны эм Къабарты-Малкъар Республиканы айырыу законодательствосу жаны бла билимни кючлею эмда ёсдюрюю;

- тамблагъы кюнню айырыучусуну билимин эм адебин айнытыу;

-окъуучуланы араларында тири граждан позицияны къурау, жууаплылыкъ эмда патриотизм сезимлени ёсдюрюю;

- республиканы жаш тёлюсюню арасында айырыу законодательство жаны бла информацияны жайыу.

1.3. Олимпиада Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясы (мындан арысында –КъМРИК) Къабарты-Малкъар Республиканы жер-жерли айырыу комиссиялары (мындан арысында – КъМР ТИК) бла бирлешип республиканы битеулю орта билим берген организацияларыны 10-чу, 11-чи классларыны окъуучуларыны араларында 2018 жылны 1 октябринден 2018 жылны 30 ноябрине дери бардырылады.

2. Олимпиаданы къуралыу эм бардырылыу низамы

2.1. Олимпиаданы бардырылыуун къурау-методика жаны бла жалчытырча эмда эсеплерин чыгъарырча Олимпиаданы эсеплерин чыгъарыу комиссия (мындан арысында – Конкурс комиссия) къуралады, аны къауумуна КъМР ИК-ни келечилери, КъМР ИК-ни аппаратыны ишчилери, Къабарты-Малкъар Республиканы Жарыкъландырыу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствону (мындан арысында КъМР МОН) келечилери къошуладыла. Конкурс комиссияны къауумун КъМР ИК къабыл кёреди.

2.2. Конкурс комиссия Олимпиаданы заданияларын, аланы толтуруу мардаларын, Олимпиадагъа къатышханланы эсеплерин тинтеди, Олимпиаданы эсеплерин чыгъарыу конкурс комиссияны жыйылыууну протоколун КъМР ИК-ге кёргюзтеди.

2.3. Бир битеулю билим берген организациядан бир келечиден асламы къатышмайды. Олимпиадагъа къатышыргъа заявкаланы (формасы къошакъ халда бериледи) битеулю билим берген организацияла тийишли КъМР ТИК-ге жиберидиле. КъМР ТИК Олимпиадагъа къатышыргъа излегенлени заявкаларын 2018 жылны 12 ноябрине дери КъМР ИК-ге кёргюзтеди.

2.4. Олимпиаданы ахыргъы тизмелерин Конкурс комиссия 2018 жылны 13 ноябрине дери къурайды.

2.5. Олимпиада 2018 жылны 15 ноябринде тийишли КъМР ТИК-леде 14:00 сагъатдан 15:00 сагъатха дери бардырылады.

2.6.Олимпиаданы заданиялары юч кесекден къураладыла. Биринчи кесеги – тест заданияла, 20 соруу барды, аланы жууапларыны тюрлю-тюрлюлери белгиленеди, окъуучу тюзюн сайларгъа керекди, экинчи кесеги – 5 практика задание, ючюнчю кесеги – айырыпла тематика жаны бла кроссворд.

2.7. Олимпиадагъа бёлюнгген заманны чегинде анга къатышхан биринчи кесекни заданияларына кёргюзтюлген жууапладан бирин неда бир талайын сайлап жууапла береди, экинчи кесегини заданияларын толтурады, андан сора да, кроссворду биледи.

2.8. Къатышханла толтургъан заданияланы бланкын КъМР ТИК-ни система администраторлары 16:00 сагъатдан кеч къалмай сканировать этип *.jpeg/*.bmp форматда DIPOST (07s0002@s07.ru) электрон почтагъа жибередиле.

2.9. Олимпиаданы эсеплерини систематизациясын Конкурс комиссия былай тамамлайды:

- Iкесеги: биринчи кесекни хар тюз жуубына биришер балл (биринчи кесекге битеу да бирге: 20 балл);

- II кесеги: 1-3 чо номерли заданияла: бешишер балл, 4-чо номерли задание: 3 балл, 5-чи номерли задание: 2 балл (экинчи кесекге битеу да бирге: 20 балл);

III кесеги: кроссвордда хар билген сёз ючюн биришер балл, баш магъаналы сёзню билген ючюн кьошакъ халда 10 балл бериледи (ючончю кесекге битеу да бирге: 30 балл).

Олимпиадагъа къатышхан аны заданияларын барысын да тюз этсе, битеу да бирге 70 балл алады.

3. Олимпиаданы эсеплерин чыгъарыу

3.1. Конкурс комиссия 2018 жылны 27 ноябрине дери Олимпиаданы эсеплерин чыгъарады эм ачыкъ кьол кётюрюю бла хорлагъанланы сайлайды. Конкурс комиссияны жыйылыуу аны келечилерини асламысы къатышса кертиге саналады. Кьол кётюрюуле тенг болсала, оноу Конкурс комиссияны председателини кьол кётюрюуюне кёре чыгъарылады.

3.2. Кьол кётюрюуню эсеплери эм Конкурс комиссияны оноуу протоколгъа кийириледиле, анга Конкурс комиссияны председатели бла секретары кьол саладыла.

3.3. Конкурс комиссияны жыйылыууну протоколуна кёре Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясы кесини бегими бла Олимпиаданы эсеплерин чыгъарады.

4. Олимпиадада хорлагъанлагъа премияла эм дипломла бериу

4.1. Хорлагъанланы саугъалау КъМР ИК-ни, КъМР МОН-ну, Конкурс комиссияны, асламлы информация органланы келечилери да къатышып кууанчлы халда бардырылады. Олимпиадада хорлагъанлагъа дипломланы, грамоталаны, эсде къаллыкъ саугъаланы бериллик кюнню, жерни эмда заманны алгъадан билдиредиле.

Къабарты-Малкъар Республиканы битеулю орта билим берген организацияларыны тамата классларыны окъуучуларыны араларында айырыу право жаны бла республикалы олимпиаданы бардырылыуну болумуна 1-чи къошакъ

Къабарты-Малкъар Республиканы битеулю билим берген организацияларыны тамата классларыны окъуучуларыны араларында айырыу право жаны бла республикалы олимпиадагъа къатышыргъа заявка

битеулю билим берген организацияны аты

№ п/п	Конкурсха къатышханны тукъуму, аты, атасыны аты	Туугъан кюню (кюн, ай, жыл)	Жашагъан жерини адреси, телефону	Школ, класс

Битеулю билим берген организацияны директору _____
тукъуму, инициаллары

Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны 2018 жылда 14 сентябрьде 51/4-6 номерли бегимине тийишлиликде къабыл кёрюлген 2-чи къошакъ

Къабарты-Малкъар Республиканы битеулю билим берген организацияларыны тамата классларыны окъуучуларыны араларында айырыу право жаны бла республикалы олимпиаданы республикалы конкурс комиссиясыны

КЪАУУМУ

Конкурс комиссияны председатели
Гешев Вячеслав Мицевич – КъМР-ни Айырыу комиссиясыны председатели
Конкурс комиссияны председателини орунбасары
Жаппуланы Мусса Хисаевич – КъМР-ни Айырыу комиссиясыны председателини орунбасары
Конкурс комиссияны секретары
Кошиев Заурбек Муаедович – КъМР-ни Айырыу комиссиясыны аппаратыны къурау-право бёлюмюню таматасы
Конкурс комиссияны келечилери:
Батчаланы Халимат Джолходовна – Къабарты-Малкъар Республиканы Жарыкъландырыу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну эксперти
Беканов Заур Юрьевич – Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны оноучу кьол кётюрюу эркинлиги болгъан келечиси
Бондарев Николай Леонидович – Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны секретары
Гашаева Аксиния Мухамедовна – Къабарты-Малкъар Республиканы Жарыкъландырыу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну право жалчытыу жаны бла секторуну алчы специалисти
Карданов Залим Мухарбиевич – Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны оноучу кьол кётюрюу эркинлиги болгъан келечиси.

27 СЕНТЯБРЬ – ЮЙРЕТИУЧЮНЮ КЮНЮ

«ИШИБИЗНИ ЮЙЮР БЛА КЪАТЫ БАЙЛАМЛЫКЪДА КЪУРАРГЪА ИТИНЕБИЗ»

Арт кезиуде билим бериуде тюрлениуле бола, жангычылыкъла кийирилериле. Мектепге дери окъутуугъа да энчи эс бурула башлагъанды.

Бу кюнледе уа юйретиучюле кеслерини профессионал байрамларын белгилейдиле. Быллай усталыкъны сайлагъанланы къыйынлары уллу болгъанын барыбыз да ангылайбыз. Ала гитчечиклеге жашауну ангыларгъа, тенглерине къошулургъа, школгъа да тийишлисича хазырланын барыргъа болушадыла.

Жанры Малкъарны «Шауданчыкъ» сабий садыны юйретиучюсю Жашууланы Валентина да жашчыкъланы бла къызчыкъланы айнытыугъа аслам заманны юлюшюн къошуп келеди. Биз аны бла ишини, башха затланы юслеринден да ушакъ этгенбиз.

- Валентина Хусеевна, Жанры Малкъарда сабийлени садикде жер бла жалчытыу не халдады?

- Бизде бек эркинди. Жер жетишмей къыйналмайбыз. Билесиз, элибиз алай уллу тюйюлдю. Бир кесекни садигибиз болмай окъуна тургъанды. Артда жангы школ ишленнгенинде (1993 жыл) аны биринчи къаалгъын жаланда жомакъланы окъуп къоюучу эсек, энди уа алай тюйюлдю. Анда нени юсюнден айтылгъанын сабийле толусунлай ангылар эм билир ючюн, биз алагъа суратла да кёргюзтебиз, аланы тюрсюнлю боюула бла барыбыз да бирге ишлеген да этебиз.

Шёндю дерсле бир бирлери бла байламлы болгъанларын да мен бек жаратама.

тысында гитчечиклеге деп энчи бёлюмле къуралгъандыла. Жукълагъан, ойнагъан, ашагъан жерлери да башха башкадыла.

Алгъын сабийле аз эдиле, энди уа эки къауумбузда да 25-шер боладыла. Насыпха, киим биледи, ана капиталны хайырымы болур, энди жашчыкъларыбызны, къызчыкъларыбызны да кёплюклерине къууанабыз.

Садикде, айтханыбызча, эки къауум бардыы. Биринчисине – юч – бешжыллыкъла, бирсисине уа энди мектепге барлыкъла жюрюйдюле. Алагъа саулай да алтыулан къарайдыла. Он санда эки гитче юйретиучю да бардыла.

- Аш-суу бла болумугъуз а къалайды?

- Ол жаны бла да къыйналмайбыз. Директорубуз Жаболаны Елизавета бла методистибиз Боташланы Шарифа сабийле тийишлисича ауузланыр ючюн бек къайгъырадыла. Алагъа кюннге юч кере жылы аш бериледи. Аны уа мектепни столовасында кесибизни поварларыбыз хазырлайдыла. Эт, татлы затла да болгъанлай турадыла.

Былайда ата-аналаны да къыйынларын белгилерчады. Ала кеслерини ыразылыкълары бла бахчаларында ёсдюрген кёгеттени, жемишлени да келтиредиле, сау болсунла.

- Шёндю садиклеге да ФГОС-ла жарашдырылгъандыла. Сиз а алагъа кёре ишлеймисиз?

- Хау, биз да энди юч жылдан бери жангы стандартлагъа кёре юйретебиз. «От рождения до школы» деген программаны сайлагъанбыз. Аны авторлары Вераксыледиле. Ол бек тынгылы къуралгъанды. Сёз ючюн, биз Къол бармакъчыкъларын айнытыугъа да аслам эс бурулады. Сурат ишлерге, пластилинден, къагъытдан абери этерге юйреннедиле. Андан сора да, жылны кезиулерин, кыйда жашагъанларын дегенча затлагъа тюшюндюребиз. Санауну, бирси ангыламланы атларын орусчадан таучагъа кёчюрюп да кюрешебиз.

Белгиленнген программа жашчыкъланы бла къызчыкъланы эрикдирмейди. Ала къуру олтуруп, жаланда бир затха тынгылап турмайдыла. Андан сора да, сабийлени анда жыл санларына кёре энчиликлери эсге алынады. Аны себепли барысына да ангылашынылуудур.

- Малкъар тилни сагъынныганбыз. Арт кезиуде элледе окъуна садикге жюрюгенчикле оруса тилленин къаладыла. Не айталлыкъсыз аны юсюнден?

- Бизни элибизде тюрклюе да кёпдюле. Аланы таучагъа, орусчагъа да юйретебиз. Малкъар тилден ыйыкъгъа эки кере дерс болады. Асламысында гитчелени сёлешиу тиллерини айнуларына эс бурабыз. Ана тилибизде сёлешмейдиле деп айталлыкъ тюйюлме. Алай а дерслени саны да кёпдю демейме.

- Бюгюннгю сабий садны айныуун неде кёребиз?

- Эм алгъа ата-анала бла байламлыкъда. Бюгюнлюкде билим бериу да алгынча болмагъанын, кёп зат алгъа атлай баргъанын билебиз. Мен кесим бери юйретиучю болуп келгинчи башланнган класслада жыйырма жылдан аслам заманны окъутханма. Аны ючюн билеме жашчыкъларла бла къызчыкъларла бусагъатда ата-аналаны болушлукълары къалай керек болгъанын.

Алагъа кюн узуну садикге не ишледигиз, юйге не берилгенди дегенча сорууланы берирге тийишлиди. Охо, кюн озду эсе, болду деп къояргъа жарамайды. Билемисиз, сабийни, оруса айтсакъ, феноменальный эси аны юч жыллыгъындан бешжыллыкъ заманына дери кезиуде биютюн бек тохташады. Аны себепли школгъа ириу хазыр болуп барыр ючюн, биз, юйретиучюле, ата-анала да бирча къайгъырыргъа керекбиз. Нек дегенде садик – ол жетишимлеге, жашагъа да тюшюнюню биринчи атлауучуду, башхача айтсагъ а, мурдору окъунады. Кесигиз ангылайсыз, шёндю мектепге дери бёлюмледе иги тюшюнмегеннге артда къыйыныракъ болады.

- Школгъа барыр жылларында сабий садлагъа жюрюгенчиклеге диагностика этеди. Бу сферада эрттеден ишлеген профессионал къадарыгъызда аны юсюнден не дерге боллукъсуз?

- Ол да биогюннгю жашауну бир сурамыды. Юйретиу жумушда садикни борчу болмагъанча уллуду. Алай а, айтханымча, биз мында бир тюрлю, юйде уа башхача айтыргъа жарарыкъ тюйюлдю. Биз ишибизни юйюр бла къаты байламлыкъда къураргъа тийишлисин да чертгенбиз.

Диагностиканы бардыры а сабийни айныу даражасын ачыкълайды. Аны бла бирге уа бизни, юйретиучюлени, билимибизни, ангылауубузну, ала жюрюген махкемени къалай ишлегенин да. Башхача айтханда уа, усталыгъыбызны магъанасы сабийни айныуунда эсленеди. Ол школгъа хазырлыгъын кёргюзтала эсе, барыбызны да къыйынлыбыз зырафына кетмегенини юсюнден айтыргъа боллукъду.

Бусагъатда гитчелени мектепге алты жыл бла жарымдан алгъанларын билесиз. Алай бир эки-юч ай ючюн бир жылны сакъларгъа сюймегенле бардыла, биютюнда сабий хар нени иги ангыласа. Аллай ата-анала районда билим бериу управлениягъа заявление жазадыла, сора сабий а диагностиканы алгъа-бизде, артда уа анда ётеди.

Бийыл аны бизден тёрт-беш жашчыкъ бла къызчыкъ алай бийик даражада бергендиле. Ата-анала ыразы болуп, анда айтылгъан махтауланы да бизге эшитдиргенлери бек кёллендиргенди. Адам ишинден къууанса, андан иги не барды?!

- Бу жолну сайлагъаныгъызда сокъурангырга уа тюшгенмиди?

- Угъай деп да айтмайма. Биютюнда школдан кетип, бери тюшгенимде, нек эсе да, кыйын кёрюнген эди. Артда юйренген, тюшюнген да этдим. Не десенг да, аллай бирни устаз болуп тургъаным да жарагъан болур.

Алай а, айыпэтмегиз, инсан ишинде жетишимли болуу ючюн, юйюрюнден къууанырга, анда да кесине таянчакълыкъ табаргъа керек сунама. Анча жылны кеч къалыргъа, эртте кетерге да тюшгенди. Юч сабий да ёсдюргенбиз баш ием Жашууланы Сафар бла. Ол билеклик этмесе, жетишимли да боллукъ болмаз эдим.

Бюгюнлюкде, къуруретте шукур, жети туудукъ да барды. Ала мени шёндю да иш юсюнде болгъаныма, жаш тёлюню юйретиуге кыйын салгъанына ёхтемленнгенлери да кёллендиреди. Артыкъда бег а кичи кызызыбыз Асият, тамата туудугъубуз Малкъарланы Жахъар да бу жолну кеслери сюйюп сайлагъанлары, ызымдан баргъанлары къууандырады.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

ЖАШАУ ХАЛЛА

МЕН КЪАЙЫН АНАМА КЕЛИН УГЪАЙ, КЪАРАУАШ ЭДИМ

Хар затны да унутханма, эсгериулени окъуна кёзтайма эсимден деп, кеси кесиме кёп этдирип тургъанлай, бирде алай жюрегим чанчады, алай ачыйды. Аллай кезиулеримде, кесими тыялмай, жиляйма, жиляйма... Сен, мен кыйналсам, абызыраргъан этиучю эдинг: «Жилягъан этме ансы, не да эт», - деучю эдинг. Энди жокъса къатымда мени жапсарыргъа. Ёмюрде да боллукъ тюйюлсе.

Мен хар затыбыз да иги боллугъуна къалай толу ийнаннган эдим. Теличик! Анам да: «Иги юйню жашыды, тукъуму да сыйлы, билими, иши да бардыы», - деп. Билмей эдим ол заманда сени ананг жашауубузну бузарыгъын. Бек алгъа: «Ишге барлыкъ тюйюлсе», -деди. Мен а ёмюрюмде сабийлеге багъаргъа сюе эдим.

Школда да, бу умутум бир заманда толур деп, къадалып окъуганма. Улутхагъа ачхабыз жокъ эди бизни, юч кере кюрешгенме медицина факультетге кирирге - болаллмагъанма. Жукъламаз ючюн кофе ичип, узун кечелени китапла бла оздургъанма. Тёртончю кере муратыма жеттенде, битеу жауукъларыбызы келген эдиле алгъышларгъа. Он мени биринчи жетишимим, биринчи хорламым эди.

Ишге бармай тохтарыкъ эдим, ол манга бир бош зат болса. Тюйюлдю бош зат. Поликлиникада мен кесими жеримдеме. Кыйын анама сёз айтыргъа базынмай, баш иеме болушу ангыламатыргъа кюрешдим.

- Лариса, мени тюкенлерим, кафем бардыла, сени капекленинг бизге керек тюйюлдюле. Мама хазыры тюйюл эсе, юйде олтур.

- Мен иш хакъ ючюн ишлемйме, Руслан. Сора не зат ючюн ишлейсе?

- Сабийлеге болушур ючюн. Билимим барды, аны хайырланмагъан гюнях эди.

- Маманы жюрегин къыйнагъан да гюнях эди, ол сюйгенлей эт.

- Сени ананг адам болуп, мен а таш тюбюнденми чыкъгъанма? Мен сизни кулугъуз тюйюлме, келинме.

- Келин юйде оноугъа бойсунургъа керекди.

- Угъай, керек тюйюлдю!

Биринчи тюйюшюбюз арабызда эриметен бузчукъча къалды. Бир талай кюнден баш иеме: «Мен юч ишге жюрюсенг да, угъай демейме. Анама сени врач усталыкъгъа чексиз сюймеклигинги ангылатып бир кёрейим», - деди, ышарып. Андан сора ишни юсюнден хапарла тохтадыла.

Русланны эгечи сабий табаргъа эки айы къалгъанда, къайын анам: «Балам бир ауукъ заманнга юйге келип солусун», - деди да, къызын юйге келтирди. Ол заманда мен да декрет отпускда эдим. Жаланда бир кере окъуна къызына аш этдирмеди, быстыр жуудурмады. Бираздан а Тырныеууздан юй сабийи бла тамата къызы «солургъа» келдиле. Биягъы мен шапа, биягъы мен къарауаш. Бир кюн къайын анам: «Сарыуум келеди сени ашынгдан сора», - деди. Ол кюн Руслан бла экинчи кере тюйюшдюк.

- Мен алагъа тюрлю-тюрлю азыкъла этип, ала уа тохтаусуз ашауда, артда уа сарыулары келеди! Азыракъ ашап кёрсюнлеги бир.

- Артыкъ сёлешме. Сени къыйынынгымы ашайдыла? Кеслерини юйлеринде къаллай бир сюйселе да ауузланырыкъдыла.

- Кеслерини юйлеринде ... Мени да барды юйюм, атам-анам да! Адамгъа, юйден сора, бет да керекди.

- Анамы, эгечлеримы бетлери жокъду дергеми кюрешесе, Лариса?

- Кюрешмейме, ачыкъ айтама – жокъду. Аны къызы сабий табарыкъды, анга бир зат да этерге жарамайды, мен а, мен киштикми табарыкъма? Анга ауур зат кётюрюрге жарамайды, мен а эшекча ишлейме, ташырыкъ зат болса, манга буюрадыла.

- Тохта...тохта. Сен мени адамларыма алай айтып, мен сени бла жашаялмам.

- Жашама, сюймей эсенг. Мен а кесими быылай малтатып турлукъ тюйюлме.

Атаюйюме кетип, беш ай турдум. Жашчыкъ туугъандан сора Руслан юйюн келе эди бизге. «Къайт, хар зат да тап болур», - деп тилегенлей тура эди. Къайтдым, жашымы атасы болса сюе эдим.

Алай манга къайын анам бютюн аман болду. Айтханымы эшитмегенча этип, хар ашха картофну, унну, быхыны, соханны санап, ёнчелен бере эди. «Келин тыш адамды, кюнакъды, тёзергге керекди ананы онууна, къылыгъына да», - дей эдим кесиме.

Алай кюнден-кюннге тёзюмюм тауусулып баргъанын сеземе да, бир кюн Русланнга: «Кетерге излейме, жашаялмайма мында», - дейме. Руслан: «Огъесе бирге кетейик. Мен сау къадарда жашым ёксюз нек болургъа къалгъанды?»- дейди. Алай анасы: «Мен жашымы ызындан барлыкъма, ол къайда болса, анда турлукъма», - дейди. Ол заманда: «Анангы къартлыгъында атма», - деген эдим.

Айырылдыкъ. Жашыма беш жыл болады. Не Руслан, не анасы босагъабыздан бир кере атламагъандыла. Мен аман болайым, сабийни уа не терслиги барды? Мени кёрюрге сюймегенлерин билеме, алай сабийлерин излемегенлерин а ангылаялмайма. Бирде атасы неда ыннасы бла бир балачыкъны кёрсем: «Мени жашыма кёларап къалыгъысы барыгъысы да», - деп къаргъыш этеме. Манга айтханларын, этгеннерин да битеу кечгенме, алай сабийни кууандырмагъанларын а кечалмайма.

ЯКУБЛАНЫ Нафисат.

Къонакъбайлыкъ-2018

«Биз энди шуёхлабыз, къарындашлабыз»

Бир ыйыкъны ичинде сегиз жаш «Къонакъбайлыкъ-2018» жаш тёлю проектге къатыша, республиканы башха-башха шахарларында, районларында тенгшилерини юйлерине барып тургъандыла. Бу жолгъу проектни ачылыуу эсде къалырча республиканы Правительствосуну Председателини орунбасары Мурат Карданов аны «Акрополь» юйде бардырыуну дурус кёрген эди. Къуучлы халда жабылыуу да анда ётгенди.

Къонакълагъа тенглери жети кюннюю ичинде къонакъбайлыкъ этгендиле. Жашла жыйылыугъа бир бирлери бла жарыкъ ушакъ этип келген эдиле. Аланы ата-аналарыны къолларында уа – саугъала. Проектни башламчысы КъМР-ни Граждан обществосуну институтлары бла байламлыкъла къурау эмда миллетлени ишлери жаны бла министерстерводу. Залда аны келечилери аслам жыйылгъандыла.

Эльбрус районну Кёнделен элинден Метланы Муратха Нальчикде жашагъан Мурат Мирзаканов къонакъбайлыкъ этгенди. Къуучлы тюбешиу башланырдан алгъа, жашла бла тюбешип, озгъан ыйыкъда ала не зат этгенлерин, сайлы баргъанларын, нени кёргенлерин, саулай ыйыкъны къалай оздургъанларын соргъанма.

- Биз энди бош алай танышла угъай, къарындашла болгъанбыз. Жети кюн а бизге азлыкъ этгенди. Мен, сёзсюз, анам, атам бла Нальчикге да келип, паркда, шахарыбызны башха сейирлик жерлеринде да болгъанма, алай Мурат бла баргъаным биютюн хычыууп эди. Бизни экибизни да сейирлерибиз бирге келишгендиле.

Андан сора да, ол 3-чю номерли орта школда окъуйду. Мен ары да барып, дерследе олтургъанма. Муратны анасы бизге кюн сайын жангы азыкъла этип сыйлай эди. Мен къонакъгъа баргъаныма сокъуранмайма,- дегенди кёнделенчи жаш.

- Мурат манга жети кюн мындан алгъа танышхан угъай, эрттеден бери да таныгъан, билген адамымча кёрюннгенди. Биз бир бирни кёрген биринчи сагъатладан окъуна шуёхла болгъанбыз. Ол мени брейк данс тепсеуге юйретгенди, мен а аны – даууртас уругъра. Биз мындан ары биютюн къаты байламлыкъ жюрютюрюкбюз. Нек дегенде мен анга шуёххача угъай, къарындашымача къарырыкъма, ышанырыкъма. Ол да алай оюм этгенине ишекли тюйюлме. Мурат мени Кёнделеннге чакъыргъанды. Барлыкъма,- дегенди къабартылы жаш да.

Ингирни бардыргъанла Атталаны Азнор бла Лина Мафедзова, жашланы, аланы кимини атасын, кимини анасын да арагъа чыгъарып, кёп тюрлю-тюрлю соруула береди. Къонакъла, къонакъбайла да айтханнга кёре, ала бары да заманларын эсде къалырча зауукълу ётдюргендиле, бир бирден кёп жангы зат билгендиле, мындан ары да шуёхлукъну биютюн юччлей барлыкъдыла. Жашланы хар бирине да – «Къонакъны эмда къонакъбайны сертификатын», аланы аналарына бла аталарына уа биюсюреу къагъытланы бергендиле.

Тюбешиуню ахырында КъМР-ни граждан обществосуну институтлары бла байламлыкъла къурау эмда миллетлени ишлери жаны бла министр Анзор Курашинов, КъМР-ни Муслийманларыны дин управлениясыны председателини орунбасары Алим Сижажев, орус килисаны келечиси Валентин Осипов да сёлешгендиле. Ала кёп миллетлени келечилери къатышхан проект республикада угъай, андан тышында да жаш адамланы бир бири бла къарындаш байламлыкъла жюрютюулерине себеллик этгенин чертгендиле эмда ол ахшы тёрени мындан ары да бардырыргъа тийишлисин белгилегендиле. Бу жол анга къабартылы, малкъарлы, оруслу, тюрклю, чеченли жашла къатышхандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

Соруу-жууап

Путёвканы орунуна ахча алыргъа онг бармыды?

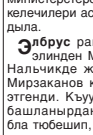

Бир тюрлю буйрукъсуз федерал льготниклеге социал жумушла натуральный халда бериледиле (радиация тийген гражданланы санамай), деп билдиреди ПФР-ни департаментини таматасы Григорий Петров.

- Ала дарманладыла (ахчагъа кёчюрсек, бир айгъа 828,4 сом), санаторно-курорт багыыу (128 11 сом), шахар тёгеректеги неда шахар аралы улоуда саулукъгъа къаратхан жерге хакъсыз барыу бла ызына къайтыу (118,94 сом). 2019 жылны 1-чи январьдан битеу топламаны неда аны кесегин ахча бла алыр ючюн, быйыл 1-чи октябрьге дери ПФР-ни сайтында энчи кабинетни юсю бла заявление берирге керекди.

Социал жумушла ючюн ахчаны сиз, оноуугъузну тюрлендиргинчи, алып турлукъсуз. Бусагъатда ол бир айгъа 1075,19 сомну тутады. Келир жыл февральдан аны ёлчеми индексациягъа кёре ёсерикди.

Къайсы бадыражанла хайырлыракъдыла: къызылла, къарала неда жашилле?

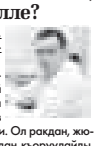

Жууапны врач-гастроэнтеролог, медицина илмуланы кандидаты Константин Спахов берди:

- Бадыражанла бары да къайрыдыла, алай башхалыкла уа, айхай да, бардыла. Аланы табийгъаны тюрлю-тюрлю саугъаларында бек аз тюбеген баш компоненти – ликопинди. Ол ракдан, жюреккни, къан тамырланы аурууларындан къорулайды. Бадыражанна боюну бирге ушамагъан пропорциялада каратиноидлени къатышыуу береди: къызыл ликопинни, сары бета-каротинни эмда башха каротиноидлени тюрлю-тюрлюлерин.

Аны себепли боюу не къадар къара болса, ол къадар ликопини асланды. Ол бек аз – сарылада бла къызгылдым-сарылада. Айтыргъа, сарылада С витамин эки кере кемди. Жемишни формасы бла уллулугъуну хазна магъанасы жокъду.

Жангы Зеландияда юйдеги киштиклени тыяргъа муратлыдыла

Кертида, бу къыралны бир ненча регионну властылары юй киштиклени тутаргъа эркинлик бермезге керекди деген предложенияла хазырлагъандыла. Жер-жерли экологланы оюмларына кёре, бу мадар табийгъатны къорууларгъа бурулупду, нек десегиз киштикле мында тургъан чыпчыкъланы, ууакъ жаныуарланы, къуртъумурсхаланы къурутадыла.

Бу план къабыл кёрюлсе, битеу киштиклени регистрация этерикдиле, бичерикдиле, чипле бла жалчытырыкъдыла. Ала ёлселе, аланы иелери жангыларын къураллыкъ тюйюлдюле.

- Бизде жашагъан киштикле чыхханланы эмда гылыу чыхханланы къырып, адамларга хайыр келтиредиле, - дегенди зоопсихолог, МГУ-ну преподаватели Анастасия Никольская. Жанры Зеландияда уа ала нек къауга кётюрдюле? Ишни башы, анда арталлыда жыртхыча жокъдула. Алай бла киштикле ууакъ кемириучюлеге, къанатлылагъа, гургунлагъа къоркъуу саладыла.

Энди номерлени тешип алыргъа нек къоймайдыла?

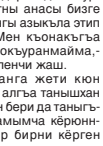

Машиналаны хайырландырырга жарамагъан чакъда ГИБДД-ны ишчилерине аланы номерлерин тешип алырга энди эркинлик берилмейди. Аны бла бирге бузукълукъланы кетергинчи, инспектору, алгынча, улоуну эксплуатация этиуюн тыяргъа онгу барды.

Алгъаракъ водительни ОСАГО полиси болмаса неда машинаны бузукълугъу ачыкъланса, ГИБДД номерлени алыргъа эркин эди. Дагьыда мардалагъа келишмеген чыракъла эмда тонировка ючюн, 2013 жылда МВД кесини буйругъу бла гражданлагъа кыырал белгиле урлансала, энчи неликледе номерлерини дубликаталарын этерге амал бергенди.

Ма ол кезиуде КоАП-ха тийишли тюзетиуле кийирилгендиле. «Андан бери бир киши да номерлени тешип алмагъанды. Алай бла бусагъатда Россейни Президентини указы КоАП бла толу келишип къалгъандыла», - деп ангылатханды Кыырал Думаны профильли Комитетини башчысыны биринчи орунбасары Вячеслав Лысаков.

Дерсликлеге ахча нек жыядыла?

Окъутуу жумушла хайырланыучуланы эркинликлерин къоруулагъан обществону председатели Виктор Панин жууаплайды:

- Аллай шартланы юсюнден Билим бериу управлениясы органларына эмда прокуратурагъа билдирирге керекди, нек десегиз дерс китапларга ахча жыйыу – ол ишлеген законнга бузукълукъ этиудю. Андан сора да, гражданланы эркинликлерин жакъланган жалынчакъсыз обществолагъа да жазыгъыз, оноула алыуну терклендирирге.

Биз бу проблема бла хар жанны окъуу жылны аллында кюрешебиз. Дерс китапланы школ хакъсыз берирге борчлу болгъанына да къарамай, не амал, федерал законну унутуп къойгъан директорла табыладыла.

Къайсы шахарлада кийирликдиле турист жыйыуну?

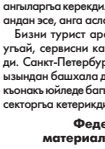

Кертиси бла да, бусагъатда курортнукъуна ушагъан турист жыйыуну кийирир онглары сюзюледиле. Аны юсюнден Алтын тогъайны регионларында сёз барады, Санкт-Петербургну властылары уа аны 2019 жылда келтирирге муратлыдыла.

- Биз бу ниетге ыразы тюйюлбюз, - дейди Россейни туриндустрия союзуну вице-президенти Юрий Барзыкин. – Курорт жыйыуну бошуна кийирмегендиле эксперимент халда Краснодар, Ставрополь эмда Алтай крайлада. Аны эселпелине 2022 жылда къарагъа эмда хайырлылыгын ангыларга керекди. Алыкъа бу башламчылыкъдан жыйгъандан эсе, анга аслам къыратырга тюшеди.

Бизни турист аралагъа жыйылыуда излеп турургъа угъай, сервисни качествосун ирилендирирге тийишлиди. Санкт-Петербургу бу ишни тындырып башласа, аны ызындан башхала да барлыкъдыла. Питерде уа кесинде къонакъ юйледе багъала кётюрюлюкдюле, келгенле энчи секторгъа кетеркидиле.

Федерал газетледе басмаланнган материаллагъа кёре хазырланнганды.

Акция

Табийгъатыбызгъа сюймеклик жилтинле тюшюре

Алгъаракълада Россейде Агъач мюлкде урунгланланы кюню белгиленнгенди. Ол Къабарты-Малкъар Къырал бийик-тау заподникде ишлегенлени да байрамыды. Бу жол анга жоралап учреждениялы келечилери Черек районну школчулары бла тюбешиу бардыргъандыла. Аны чеклеринде кинофильмле кёргюзтгендиле, викторнинала бла лекцияла да ёттенди.

Бу магъаналы ишге тири къатышханлары ючюн устазла Бёзюланы Зухурагъа, Темиржанланы Жаннетге, Хавааншхова Татьянагъа эм Болатокова Анжеликагъа ыразылыгъыбызны билдирирге сюебиз. Акцияны магъанасы жаш адамла табийгъатха аялу кёзден къарарча сезимлерин ёсдюрюргеди эм агъач адам улугъа уллу байлыкъ болгъанын ангылатыргъады.

БИЙНЁГЕРЛАНЫ Фарида, КъМР-ни Къырал бийик-тау заподнигини методисти.

ПРОЕКТ

Кавказда мамырлыкъны бла жарашыулукъну бегитирге жораланнган байрам

Огъары Малкъарда 2018 жылда 30 сентябрьде малкъар халкъны адет-тёресин сакълаугъа аталгъан толуулукъну **Нарт оюнла** къураллыкъдыла. Байрам «Бурунгу Малкъар» деген ишлеме тургъан тарых-этнография комплексни тийресинде бардырыллыкъды. Проектни къуроучусу **«Къайсынны жюз атлам фонду».**

Программаны чегине ат юсюнде барыуда оюнла, къол таш атыу, скандырбек дегенча миллет эришиуле, сабий оюнла, буруннгу Малкъарны тепсеулери бла жырлары къошуладыла.

Сизни Черек ауузну бу айбат жеринде аслмат табийгъат суратлары кёрюрге, ахшы адамла бла танышырга онгуугъ барды. Буруннгу Малкъар хар биригизни кесини жарыкъ къуанчына чакырады, ашыгъып сакълайды. Хош келгиз!

Байрам **11:00 сагъатда** башланырыкъды.

КОНКУРС

Айырмалы участковыйни халкъ сайлайды

«Халкъ участковый» деген битеуроссей конкурсну КъМР-де регион бёлюмюнде хорлагъанланы атлары белгили болгъандыла. Полициячыланы арасында эм магъаналы усталыкъда айырмалыланы республиканы инсанлары айыргъандыла. Къол кётюрюу КъМР-де Ич ишле министерствону сайтында бардырылгъанды.

Алай бла, биринчиден, районлада полицияны эм иги участковыйлери сайланнгандыла. 11-20 сентябрьде хар адам да аланы анкеталары бла шагъырей болургъа, аланы акъылларына кёре эм сыналу полициячы ючюн къол кётюрюрге онг тапханды. Эришиулени ал бёлюмюне уа 23 адам къатышханды. Аладан конкурсну экинчи бёлюмюне 11-си чыкъгъанды.

Мындан ары уа Къабарты-Малкъарны атын конкурсну финалында ким къоруларыгъын сайлагъа керекди. Хар ким да 7-16 октябрьде КъМР-де МВД-ны сайтында конкурсха аталгъан бетде, къол кётюрюп, кесини оюмун ачыкъларгъа боллукъду.

Къыралда эм айырмалы участка уполномоченныйлени атлары уа аланы профессионал байрамларыны аллында, 17 ноябрьде, белгили боллукъдула.

Бизни корр.

Эсгертмеле

Алгъыннгы турмушубузну тилсиз шагъатлары

Бу кюнледе Ставрополь крайгъа баргъанма. Прохладнадан ары ётсенг, жолну эки жаны кыйыры-чеги кёрюнмеген сабанла. Бир жеринде бичен ишле бардырыладыла. Мирзеулери алынып сюрюлген жерлери да кёпдюле. Алагъа къарай баргъанлай, эследим бу эсгертмелени.

Жангыз сюелген Т-150 трактор. Озгъан ёмюрню 80-чи жыллырындан башлап, сабан ишлени кёбюсюн ала бла бардыра эдиле. Ким биледи, бу трактор бла ненча гектар жер сюргенди? Эл мюлкде ненча жумуш тамам-экинчи жарымында кёп хайырланнган улууладан бири эди. Къаты зат. Жюк ташыргъа, адамла жюрютюрге да жарагъан, отлукъну аз къорватхан. Энди ала чыгъарылмайдыла.

Къыйырдагъы эсгертме уа Совет власть тохташхандан сора колхоз сабанланы биринчи сюрюп тебиреген тракторду. Анга уа жюз жыл да бола болур. Была барысы да, аланы чыгъаргъан алгъыннгы къыралыбызча, тарыхда къаллыкъдыла. Ол кезиуде монглу жашаууубузу тилсиз шагъатлары.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса. Суратланы автор алгъанды.

От ёчюлтюу-прикладной спорт

Эм кючлюлеге бла усталагъа - майдалла, грамотала, кубокла

Нальчикде от ёчюлтюу-къутхарыу спортдан республиканы чемпионаты бардырылгъанды. Ол бизде бу эришиуле къуралгъанлы 60 жыл толгъанына аталгъанды. Анга КъМР-де тийишли къырал службаны бла РФ-ни МЧС-ини республикада баш управлениясыны 26 командасы къатышхандыла. Быйыл сабийле да бир жанында къалмагъандыла.

Алай бла биринчи кюн жаш къутхарыучула чыбып, басхыч бла эришиулеге деп ишленген къаланы экинчи эм ючюнчю къатында терезеге ёрлеп кёргенди. Хорлам ючюн а жашла бла бирге къызла да къаты кюрешгенди.

Ызы бла уа келерини къарыуларын профессионалла сынагъандыла. От ёчюлтюучюле 100 метрге чапхандыла, эстафета бардыргъандыла, басхыч бла къаланы тёртюнчю къатына ёрлегендиле.

Алай бла битеу эришиуледен сора команда эсепде биринчи жерге от тюшюую ёчюлтюу жаны бла энчи бёлюмню келечилери чыкъгъандыла. Экинчи жерни 23-чю номерли къутхарыу отряд, ючюнчю уа 6-чы номерли бёлюмню келечилери алгъандыла.

Айырмалыла, ол санда энчи эсепде да, майдалла, грамотала, кубокла эмда ачха бла сагъуланнгандыла. От ёчюлтюу-прикладной спортха республикада 60 жыл, Россейде уа 80 жыл толгъаны бла байламлы аны айнытыугъа уллу къыйын салгъан службаны ветеранлары эмда бюгюнлюкде даражасын кётюрген, битеуроссей эришиуледе республиканы атын айтдыргъан спортчула эсде къаллыкъ майдаллагъа тийишли кёрюлгендиле.

Арсен САБАНОВ, КъМР-де от тюшюуге къажау къырал службаны келечиси.

Адам эм закон

Эки артмакъда да - наркотикле

Быйыл 21 сентябрьде РФ-ни МВД-сыны Май районда бёлюмюню полициячылары оператив тинтиулени кезиуюнде Котляревская станицада гаражладан биринде кырдыгы бла чулгъам тапханды. Аны иеси 23-жыллыкъ жаш анда элни тийресинде кеси аллына ёсген кендирни чапыракъларын асырагъанын айтханды. Экспертиза кёргюзтгенича, артмакъда марихуана наркотикди, аны ауурлугъу 118 граммгъа жетеди.

Эки кюнден а Чегем районда оперативникле Экинчи Чегемде юйлени биринде тинтиуле бардыргъан кезиуде кырдыгы бла полимер артмакъны тапхандыла. Химиялы экспертизада ачыкъланнганлыгъа, ол да марихуана ууду, аны ауурлугъу уа 110,2 граммды.

Санкциялы бишлакъ къурутулгъанды

Нальчикни транспорт прокуратурасыны башламчылыгъы бла къуралгъан тинтиулени кезиюнде санкциялы бишлакъ жокъ этилгенди. Тинтиуле «Дубки» базарда законлагъа бузукълукъла этип эл мюлк продукцияны сатыу-алыуну тохтатыр мурат бла бардырылгъандыла.

Алай бла Минераловод таможнясы бла Россельхознадзорну КъМР-де Управлениясыны келечилери энчи предпринимательледен бири Германиядан келтирилген бишлакъны сатханын ачыкълагъандыла. Аны ауурлугъу 35,7 килограммдан артыкъ эди. Санкциялы продукт Урванда къалгъан-къулгъанла жыйылгъан полигонда жокъ этилгенди.

Таможняны келечилери тыш къыраллы продукция ачыкъланнганы бла байламлы тинтиуле бардырадыла. Предпринимательни жууапха тартыуну юсюнден оноу этилликди.

Жалгъан документле бла миллион сом кючлегенди

Зольск районда эл мюлкледен бирини башчысына хыйлачылыкъ этгенине ишеккликде уголовный иш ачылгъанды. Оперативниклени шартларына кёре, 59-жыллыкъ фермер КъМР-ни Эл мюлк министерствосуна энди ишлеп башлагъан предприниматель болгъаныны, аны эт чыгъаргъан мюлкюне къырал болушлукъ кереклисини юслеринден заявление жазгъанды. Ол министерствогъа къумалы малланы бла алагъа ашны сатып алгъаныны юсюнден жалгъан документлени да кёргюзтгенди. Аланы тинтгенден сора мюлкню башчысына предприятиясын айнытыугъа миллион сом берилгенди. Ол ачханы кеси кереклерине къоратханды.

Зольск районну полициячылары РФ-ни Уголовный кодексини 159-чу статьясыны 4-чю кесегине бузукълукъла этилгеллери бла байламлы терслеу материалла жарашдыргъандыла. Быллай аманлыкъ этгенни эркинлиги беш жылгъа дери сыйырылырыгъа боллукъду.

Парапланеристге не болду?

РФ-ни Следствие комитетини КъМР-де следствие бёлюмюню келечилери Чегем районда парапланерист жоюлгъаны бла байламлы тинтиуле бардырадыла.

Быйыл 21 сентябрьде Чегем ауузда парапланерист чёкген кезиуде жерге урулуп, алгъан жараладан алайда ёлгенди. Спортчу Подмосковьеденди. Следовательле бу жарсыулу ишни сыптауларын тинтедиле, сюд-медицина экспертиза бардырыллыкъды.

Аты алыкъа белгисизди

Зольск районну прокуратурасы РФ-ни Уголовный кодексини 105-чи статьясыны 1-чи кесегине кёре ачылгъан уголовный ишни къабыл кёргенди. Аны РФ-ни Следствие комитетини районда бёлюмюню къуллукъчулары 37-жыллыкъ каменномостчу эр кишини ёлюгю табылгъаны бла байламлы ачхандыла.

Толу болмагъан шартлагъа кёре, белгисиз адам эр кишини башына бек аздан юч кере шинтик бла ургъанды. Ол алгъан жараладан алайда ёлгенди. Тинтиуле андан ары бардырыладыла. Бу шартла бла байламлы уголовный ишле ачылгъандыла.

Басмагъа **ТИКАЛАНЫ Фатима** хазырлагъанды.

2018 жылда октябрьде беш уахты намаз къылыуну заманы

	Айны кюнлери	Эрттен намаз	Кюнню чыкъгъан заманы	Тюш намаз	Э к и н д и намаз	Ашхам намаз	Жассы намаз
1	Баш кюн	04:33	06:03	12:06	15:23	17:49	19:27
2	Геююрге кюн	04:34	06:04	12:05	15:21	17:48	19:25
3	Бараз кюн	04:35	06:06	12:05	15:20	17:46	19:23
4	Орта кюн	04:37	06:07	12:05	15:19	17:44	19:21
5	Байрым кюн	04:38	06:08	12:05	15:18	17:42	19:19
6	Шабат кюн	04:39	06:09	12:04	15:16	17:41	19:18
7	Ыйыс кюн	04:40	06:10	12:04	15:15	17:39	19:16
8	Баш кюн	04:41	06:11	12:04	15:14	17:37	19:14
9	Геююрге кюн	04:42	06:12	12:03	15:12	17:35	19:13
10	Бараз кюн	04:44	06:14	12:03	15:11	17:33	19:11
11	Орта кюн	04:45	06:15	12:03	15:10	17:32	19:09
12	Байрым кюн	04:46	06:16	12:03	15:08	17:30	19:07
13	Шабат кюн	04:47	06:17	12:02	15:07	17:28	19:06
14	Ыйыс кюн	04:48	06:18	12:02	15:06	17:27	19:04
15	Баш кюн	04:50	06:20	12:02	15:04	17:25	19:02
16	Геююрге кюн	04:51	06:21	12:02	15:03	17:23	19:01
17	Бараз кюн	04:52	06:22	12:01	15:02	17:22	18:59
18	Орта кюн	04:53	06:23	12:01	15:01	17:20	18:57
19	Байрым кюн	04:55	06:25	12:01	14:59	17:18	18:56
20	Шабат кюн	04:56	06:26	12:01	14:58	17:17	18:54
21	Ыйыс кюн	04:57	06:27	12:01	14:57	17:15	18:53
22	Баш кюн	04:58	06:28	12:01	14:56	17:14	18:51
23	Геююрге кюн	05:00	06:30	12:01	14:54	17:12	18:50
24	Бараз кюн	05:01	06:31	12:00	14:53	17:11	18:48
25	Орта кюн	05:02	06:32	12:00	14:52	17:09	18:46
26	Байрым кюн	05:03	06:33	12:00	14:51	17:08	18:45
27	Шабат кюн	05:05	06:35	12:00	14:50	17:06	18:44
28	Ыйыс кюн	05:06	06:36	12:00	14:48	17:05	18:42
29	Баш кюн	05:07	06:37	12:00	14:47	17:03	18:41
30	Геююрге кюн	05:09	06:39	12:00	14:46	17:02	18:39
31	Бараз кюн	05:10	06:40	12:00	14:45	17:01	18:38

КъМР-ни Муслийманларыны дин управлениясы.

ЖОЛ

Тазирни кезиуюнде тёлемесенг, кесинге бютюн аман

15-21 сентябрьде административ бузукълукъланы эсепге алгъан автоматизацияланнган системаны болушлугъу бла жолда жюрюую жорукъларына сыйынмагъанлары ючюн 16,4 минг бегим къабыл кёрюлгенди, тазирни ёлчеми 10,4 миллион сомгъа жетгенди. Ыйыкъны ичинде 5,6 миллион сом жыйылгъанды.

КъМР-де МВД-ны информация арасы административ тазирни 60 кюнню ичинде тёлерге кереклисин эсгизге салады. Бу болжал сакъланмаса, бегимни копиясы сюд приставлагъа берилип, терслеу материалла жарашдырыладыла. РФ-ни Административ бузукълукъланы кодексини 20.25-чи статьясына тийишлиликде, тазир заманында тёленмеген эсе, аны ёлчеми эки кереге кёбейтиледи неда бузукъчу 50 сагъатны хакъсыз ишлеге тартылыргъа боллукъду.

2016 жылда уа 340-ФЗ номерли закон кючюне киргенди. Анга кёре, сюд приставла борчу он мингден озгъан адамны машиналарына жюрютюрге эркинлигин сыйыраллыкъдыла. Аны бла бирге уа жолда жюрюую жорукъларына бузукълукъ этилгени бла байламлы бегим жарашдырылгъан кюнден башлап, ачха 20 кюнню ичинде тёленсе, аны ёлчемини жартысын берип къоярга онг барды.

Тазиригиз болгъанын бла къалгъанын РФ-ни Къырал автоинспекциясыны сайтында, ГИБДД-ны бёлюмлеринде неда къырал жумушланы сайтында **(www.gosuslugi.ru)** эсепде туруп билирге эмда тёлерге онг барды. «Кавказ» федерал жолну 449 километринде (алгъыннгы «Шалушка» постда) къырал жумушланы толтургъан къошакъ бёлюм ишлейди, тазирни кёп функциялы аралада тёлерге да жарарыкъды.

Бизни корр.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хаса (баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редакторну орунбасары),
ТОКЪУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь),
МОКЪАЛАНЫ Зухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право - 42-24-02, 42-67-68.
Экономика - 42-66-73.
Культура - 42-66-76.
Социал ишле - 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм жазыпыу - 42-37-94.
Энчи корреспондент - 42-68-72. Тилмачла - 40-28-97.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъат жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оомла редакцияны оюму бла келишмеге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерациясы Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёппю алмайды.

Газет Басманы эм асламды информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер —ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланнганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени нелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды.
Телефон: 76-01-21

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Газет ыйыкъда юч кере чыгъады - геююрге, орта, шабат кюнледе.

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынгъанды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Байсыланы Марзият - дежурный редактор; Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасарлары; Аххёбекланы Жаннета - (1,2-чи бетле), Зезаланы Лида - (3-чю бет), Токумаланы Салим - (4-чю бет) корректорла.

Тиражы 1421 экз. Заказ № 958
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНЫ АДРЕСИ:
360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электрон почта: elbor_50@mail.ru